

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МЕДИКО – ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчально-методичної та
наукової роботи **Зоря А.Б.**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітня програма: Психологія

Миколаїв, 2022

Робоча програма освітньої компоненти **«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»** для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія, ОП Психологія

Робоча програма навчальної дисципліни **«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»** погоджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри Петьков В.А.

Робоча програма навчальної дисципліни **«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»** погоджено на Вченій раді університету

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Голова ВР Волков М.А.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов'язкова	
Мова викладання – українська мова	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки	
		1й	
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		2й	
Тижневих годин для форм навчання: ОФН – 3	Перший бакалаврський рівень	Лекції	
		26 год.	
		Практичні (семінарські)	
		22 год.	
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		72 год.	
		Індивідуальні завдання	
		-	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для очної форми навчання – 120 год.: 48 год. – аудиторні заняття, 72 год. – самостійна робота (40% до 60%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі» є теоретико-практична підготовка спеціалістів, які б могли на основі отриманих знань та навичок створити безпечні умови праці для працівників. Сформуванню знання навички щодо заходів і способів захисту людей в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, шляхів підвищення життєдіяльності.

Завдання вивчення дисципліни – навчити студентів: ідентифікувати потенційні небезпеки, тобто розпізнавати їх вид, визначати просторові та часові координати, величину та імовірність їх прояву; визначати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами цих небезпек; прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини, а вражаючих факторів на безпеку системи „людина-життєве середовище”; використовувати нормативно-правову базу захисту особистості та навколишнього середовища, прав особи на працю, медичне забезпечення, захист у надзвичайних ситуаціях тощо; розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від дії небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів; запобігати виникненню надзвичайних ситуацій, в разі їх виникнення приймати адекватні рішення та виконувати дії, спрямовані на їх ліквідацію; використовувати у своїй практичній діяльності громадсько-політичні, соціально-економічні, правові, технічні, природоохоронні, медико-профілактичні та освітньо-виховні заходи, спрямовані на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасному навколишньому середовищі; планувати заходи щодо створення здорових і безпечних умов життя та діяльності в системі «людина-життєве середовище» (за ОПП).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент оволодіває такими компетентностями:

1. Загальні:

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 10. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

2. Фахові

ФК 11. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ФК 12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ФК 13. Здатність розробляти та реалізовувати типові програми, спрямовані на профілактику відхилень у соціальному та особистісному статусі, психічному та професійному розвитку людини.

ФК 14. Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів,

властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні досягнути таких програмних результатів навчання:

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення професійних завдань.

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до особливостей співрозмовника в умовах міжособистісної взаємодії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться: 150 год. / 5 кредитів ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек.

Зміст теми. Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.

Професійна складова

Ідентифікація та оцінювання рівня небезпеки за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей, застосованих у відповідній галузі господарювання. Обґрунтування категорії ОГ за рівнем загрози техногенного, природного і терористичного характеру та ступенем їхньої захищеності. Визначення потенційно-небезпечних об'єктів і територій. Об'єкти підвищеної небезпеки та класи їхньої небезпечності.

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Зміст теми. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі. Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки. Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки. Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика

особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Професійна складова

Регіональний комплекс природних загроз. Методи виявлення їхніх вражаючих факторів, номенклатура та одиниці виміру. Комплекс заходів з запобігання природних НС та організації дій щодо усунення їхніх негативних наслідків.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.

Зміст теми. Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Втрати міцності, деформації, провали і руйнування будівель та споруд. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами. Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій). Хвиля прориву та її вражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної небезпеки. Загальні поняття про основи теорії розвитку та припинення горіння. Етапи розвитку пожежі. Зони горіння, теплового впливу, задимлення, токсичності. Небезпечні для людини фактори пожежі. Вибух. Фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища. Класифікація об'єктів за їхньою пожежо вибухонебезпекою. Показники пожежо вибухонебезпеки речовин і матеріалів. Законодавча база в галузі пожежної безпеки. Основи забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій, Відповідальність за порушення (невиконання) вимог пожежної безпеки. Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Фази аварій та фактори радіаційного впливу на людину. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Нормування радіаційної безпеки. Рівні втручання у разі радіаційної аварії. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів атомної енергетики. Чорнобильська катастрофа: події, факти, цифри. Категорії зон радіоактивно забруднених територій внаслідок аварії на ЧАЕС. Режимы захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин. Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Характеристика класів небезпеки згідно із ступенем їхньої дії на організм людини. Особливості забруднення місцевості, води, продовольства у разі виникнення аварій з викидом небезпечних хімічних речовин. Класифікація суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною безпекою. Типологія аварій на хімічно-небезпечних об'єктах та

вимоги до їхнього розміщення і розвитку. Захист приміщень від проникнення токсичних аерозолів. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Професійна складова

Головні вимоги Правил техногенної безпеки галузей господарювання, підприємств, установ та організацій в залежності від профільного напрямку ВНЗ.. Загальні вимоги до безпечності технологічного обладнання, виробничих процесів, будівель і споруд. Особливості структури виробництва. Внутрішні фактори, що впливають на безпечність діяльності об'єкту господарювання. Комплекс робіт на об'єкті з попередження НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків за відомими алгоритмами, технологіями з урахуванням чинних галузевих норм і правил.

Кредит 2. *Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті. Засоби їх попередження.*

Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Зміст теми. Глобальні проблеми людства: глобальна біосферна криза, екологічна криза, ресурсна криза, мирне співіснування, припинення гонки озброєння та відвернення ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, ліквідація небезпечних хвороб. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори; збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення; встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві), викрадання зброї та небезпечних речовин з об'єктів їхнього зберігання, використання, переробляння або під час транспортування. Класифікація об'єктів щодо забезпечення захисту від терористичних дій. Аналіз аварійних ситуацій під час технологічного тероризму. Антитерористичні критерії оцінки уразливості та підвищення стійкості роботи об'єктів підвищеної небезпеки. Сучасні інформаційні технології та безпека життєдіяльності людини. Особливості впливу інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія. Зростання злочинності як фактор небезпеки. Види злочинних посягань на людину. Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі. Фактори, що стійко або тимчасово підвищують індивідуальну імовірність наразитись на небезпеку. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Захисні властивості людського організму. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості. Поняття про психоемоційні напруження (стрес). Види напруження. Психотипи за

реакцією людей на небезпеку. Частота змін стресових станів у людей, що знаходяться в районі НС.

Професійна складова

Психосоціальні наслідки впливу негативних факторів небезпек НС. Психологічна та медична реабілітація постраждалого населення. Професії підвищеного ризику. Психофізіологічний вплив оточення на людину. Основи підвищення психофізіологічної стійкості кадрів до професійних небезпек.

Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Зміст теми. Загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем, які охоплюють людину (керівник, оператор, персонал, населення), об'єкти техносфери та природне середовище. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийняттого ризику. Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику. Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методичні підходи до визначення ризику. Статистичний метод. Метод аналогій. Експертні методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей. Визначення базисних подій. Ідентифікація ризику. Розробка ризик-стратегії з метою зниження вірогідності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків. Вибір методів (відмова від ризиків, зниження, передача і ухвалення) та інструментів управління виявленим ризиком.

Професійна складова

Визначення наявних проблем з безпеки і захисту ОГ у НС, рівня їхнього ризику. Галузеві вимоги і норми щодо забезпечення сталого функціонування ОГ та контролю за станом його основних фондів.

Кредит 3. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій

Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.

Зміст теми. Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС, процеси її функціонування і розвитку, регламентацію режимів запобігання і ліквідації НС. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні з урахуванням правового статусу і повноважень органів влади. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування на НС на державному рівні. Загальні норми законодавства, підзаконних актів, стандарти і технічні умови, технічні і адміністративні регламенти, що регламентують принципи і механізми регулювання безпеки, зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС. Превентивні та ситуаційні норми: експертиза, ліцензування, сертифікація, аудит; підвищення технологічної безпеки виробничих процесів та експлуатаційної надійності об'єктів,

підготовка об'єктів економіки і систем життєзабезпечення до роботи в умовах НС. Компенсаційні та регламентні норми: пільги, резервування джерел постачання, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, страхування, спеціальні виплати, норми цивільної, адміністративної відповідальності та процедури їхнього застосування. Зонування території за можливою дією вражаючих факторів НС. Основні показники рівнів небезпеки регіону, де знаходиться ВНЗ, які внесено у Паспорт ризику виникнення надзвичайних ситуацій області. Загальні засади моніторингу НС та порядок його здійснення. Застосування захисних бар'єрів та видів цивільного захисту: фізичного, постійно діючого функціонального, природного, комбінованого. Загальні функції управління пов'язані з прогнозуванням, плануванням, регулюванням, координацією і контролем. Управлінське рішення, його сутність, правове, організаційне, інформаційне та документальне забезпечення. Загальна технологія та моделі прийняття управлінських рішень. Інформаційна підтримка та процедурне забезпечення прийняття й реалізації рішень пов'язаних з усуненням загрози виникнення НС або реагуванням на НС та організації ліквідування її наслідків.

- Головні положення про навчання персоналу підприємств, установ і організацій діям та способам захисту в разі виникнення НС та аварій. Система інструктажів. Програми підготовки населення до дій у НС. Спеціальні об'єктові навчання і тренування. Функціональне навчання керівних працівників і фахівців, які організують та здійснюють заходи у сфері цивільного захисту.

- Критерії та показники оцінки ефективності функціонування системи безпеки та захисту в НС об'єкту господарювання.

- **Професійна складова**

- Система управління безпекою та захистом у НС в галузі, як складова державної системи, її місце і значення в системі управління функціонуванням галузі. Організаційна побудова системи управління безпекою та захистом у НС на підприємстві, в установі та організації. Завдання і повноваження спеціально створених координуючих і постійних органів управління безпекою і захистом у НС. Фінансування заходів з ліквідації наслідків НС, відшкодування збитків постраждалим. Страховий механізм відшкодування збитків від НС. Порядок надання фінансової допомоги та схема опрацювання звернень щодо виділення коштів з резервного фонду державного бюджету. Використання матеріальних ресурсів з державного, оперативного, регіонального та місцевого резерву. Порядок підготовки матеріалів, на підставі яких надається експертний висновок щодо рівня НС.

Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС.

Зміст теми. Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Сутність і особливості оперативного управління за умов виникнення НС. Міські, заміські, запасні та пересувні пункти управління в НС. Спеціально уповноважений керівник та штаб з ліквідації НС. Сили і засоби постійної готовності. Мета і загальна характеристика рятувальних та інших

невідкладних робіт. Техніка, що застосовується при ліквідації наслідків НС. Розрахунок сил та їх ешелоноване угруповання. Склад та завдання угруповання сил першого, другого ешелонів та резерву. Організація взаємодії сил при проведенні аварійно-рятувальних робіт та основних видів забезпечення у зоні НС. Здійснення карантинних та інших санітарно-протиепідемічних заходів. Технічні засоби і способи проведення дезактивації, дегазації та дезінфекції території, техніки, транспорту, будівель, приміщень, одягу, взуття і засобів захисту, продовольства, води, продовольчої сировини і фуражу. Дезактивуючи, дегазуючи та дезінфікуючи розчини.

Професійна складова

Спеціальні відомчі та позаштатні формування, які залучаються (у межах їхніх тактико-технічних можливостей) до проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. Визначення порядку їхнього приведення до готовності та організації управління діями у процесі виконання завдань. Основні засоби, тактика дій і способи виконання робіт у зоні НС в залежності від профільного напрямку ВНЗ. Матеріально-технічне, медичне та інші види забезпечення при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах галузі. Організація життєзабезпечення населення у НС та надання гуманітарної допомоги потерпілим.

Кредит 4. Правові та організаційні основи законодавства України про охорону праці.

Тема 8. Правові та організаційні основи охорони праці. Основи законодавства України про охорону праці.

Тема 9. Основи виробничої безпеки. Заходи безпеки під час експлуатації електроприладів. Пожежна безпека як складова ОП у медичній галузі.

Тема 10. Основні законодавчі акти з ОП. Забезпечення нешкідливих і безпечних умов праці.

Тема 11. Основні фактори трудового процесу та проблеми збереження здоров'я працівників. Вимоги техніки безпеки та організація роботи у відділеннях лікарні:

- фізіотерапевтичне;
- рентгенівське та радіологічне;
- інфекційне;
- психіатричне та протитуберкульозне;
- патологоанатомічне;
- бактеріологічній лабораторії

4. Структура навчальної дисципліни

Назва тем	Очна форма				Заочна форма			
	Кількість годин				Кількість годин			
	Всього	у тому числі			всього	у тому числі		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота		лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредит 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності								
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек	8	2	2	4				
Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	10	2	2	6				
Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	12	2	2	8				
Разом за кредитом 1	30	6	6	18				
Кредит 2. Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті. Засоби їх попередження.								
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС	12	2	2	8				
Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС	18	2	4	12				
Разом за кредитом 2	30	4	6	20				
Кредит 3. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій								
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС	12	2	2	8				
Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС	18	4	2	12				
Разом за кредитом 3	30	6	4	20				
Кредит 4. Правові та організаційні основи законодавства України про охорону праці.								
Тема 8. Правові та організаційні основи охорони праці. Основи законодавства України про охорону праці. Навчання, інструктажі, перевірка знань з питань	8	4	2	2				

охорони праці.								
Тема 9. Основи виробничої безпеки. Заходи безпеки під час експлуатації електроприладів. Пожежна безпека як складова ОП у медичній галузі.	6	2	2	2				
Тема 10. Основні законодавчі акти з ОП. Забезпечення нешкідливих і безпечних умов праці.	8	2		6				
Тема 11. Основні фактори трудового процесу та проблеми збереження здоров'я працівників. Вимоги техніки безпеки та організація роботи у відділеннях лікарні	8	2	2	4				
Разом за кредитом 4	30	10	6	14				
Усього годин	120	26	22	72				

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
Кредит 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності			
1.	Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек охарактеризувати загальну мету економіки охорони здоров'я.	2	
2.	Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	2	
3.	Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	2	
Кредит 2. Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті. Засоби їх попередження.			
4.	Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС	2	
5.	Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС	2	
Кредит 3. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій			
6.	Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС	2	
7.	Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС	2	
Кредит 4. Правові та організаційні основи законодавства України про			

<i>охорону праці.</i>			
8.	Тема 8. Правові та організаційні основи охорони праці. Основи законодавства України про охорону праці.	2	
9.	Тема 9. Організаційні основи безпеки праці. Система управління охороною праці в галузі. Навчання, інструктажі, перевірка знань з питань охорони праці.	2	
10.	Тема 10. Основи виробничої безпеки. Заходи безпеки під час експлуатації електроприладів. Пожежна безпека як складова ОП у медичній галузі.	2	
11.	Тема 11. Основні законодавчі акти з ОП. Забезпечення нешкідливих і безпечних умов праці. Основні фактори трудового процесу та проблеми збереження здоров'я працівників.	2	
Всього		22	

6. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
Кредит 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності			
1.	Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек охарактеризувати загальну мету економіки охорони здоров'я.	4	
2.	Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	6	
3.	Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	8	
Кредит 2. Небезпеки життєдіяльності у виробничій сфері та побуті. Засоби їх попередження.			
4.	Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС	8	
5.	Тема 5. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС	12	
Кредит 3. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій			
6.	Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС	8	
7.	Тема 7. Управління силами та засобами ОГ під час НС	12	

Кредит 4. Правові та організаційні основи охорони праці.			
8.	Тема 8. Правові та організаційні основи охорони праці. Основи законодавства України про охорону праці.	2	
9.	Тема 9. Організаційні основи безпеки праці. Система управління охороною праці в галузі. Навчання, інструктажі, перевірка знань з питань охорони праці.	2	
10.	Тема 10. Основні законодавчі акти з ОП. Забезпечення нешкідливих і безпечних умов праці.	6	
11.	Тема 11. Основні фактори трудового процесу та проблеми збереження здоров'я працівників. Вимоги техніки безпеки та організація роботи у відділеннях лікарні	4	
Всього		72	

7. Самостійна робота

Самостійна робота студентів над програмним матеріалом є найважливішим елементом навчально-виховного процесу. Згідно діючих інструкцій міністерства освіти і науки на самостійне опрацювання навчального матеріалу відводиться понад 65% даного матеріалу.

Однією з форм самостійної роботи студентів є робота з навчальними посібниками та додатковою літературою. Ця робота має велике пізнавально-виховне значення. Вона забезпечує набуття ґрунтовних знань, розвиває нахил до пошуку та дослідництва, привчає до наполегливості у досягненні мети, до працелюбства.

Самостійна робота з підручником або іншим посібником вимагає володіння певними методологічними прийомами та навичками. Тільки у разі їх використання може бути забезпечений максимальний ефект від роботи з навчальними посібниками та іншою додатковою літературою. До методологічних прийомів роботи з навчальною літературою відносяться наступні прийоми:

- міцне засвоєння змісту конспекту лекцій по відповідній темі або розділу;
- осмислення питань, які виносяться на теоретичні та практичні заняття;
- щонайменш подвійне перечитування відповідного розділу або уривків рекомендованої навчальної літератури. Необхідно зазначити, що при першому читанні отримується попереднє усвідомлення і засвоєння матеріалу, який підлягає опрацюванню;
- створення смислового конспекту прочитаного матеріалу. Необхідно зазначити, що занадто ускладнений текст потрібно, якщо це можливо, спростити з метою кращого опанування змісту цього тексту;
- уважне перечитування виписаного матеріалу з метою міцного його вивчення та виправлення помилок, які можуть бути;
- особливо звертати увагу на незрозумілі моменти і позначення, з метою отримання пояснень від викладача;

- записування власних роздумів, пояснень, висновків тощо з приводу опрацювання прочитаного матеріалу;
- осмислення змісту власної відповіді на теоретичних та практичних заняттях, доповнень відповідей інших студентів, надання особистих висновків тощо.

8. Методи навчання

При організації навчального процесу з даної дисципліни використовуються методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- в аспекті передачі і сприйняття навчальної інформації: словесні (розповідь, лекція, бесіда); наочні (ілюстрація, демонстрація); практичні (досліди, вправи, реферати).

- в аспекті логічності, мислення: пояснювально-ілюстративні; репродуктивні; проблемного викладу; індуктивні та дедуктивні; частково-пошукові; дослідницькі.

- в аспекті управління навчанням: навчальна робота під керівництвом викладача; самостійна робота.

9. Методи контролю

Контрольні заходи, які проводяться в університеті визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу. Протягом семестру проводиться поточний контроль. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою (навчальним елементом). Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, - так і студентами – для планування самостійної роботи. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування. Система оцінювання сформованих компетентностей студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється на практичних заняттях під час усного опитування, розгляду ситуацій, виконання практичних завдань та ін. за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, чинною нормативною базою, а також статтями у періодичних виданнях, в яких висвітлені питання, що розглядаються;

- вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

- логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

- правильність виконання практичних завдань.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;

- володіння розумовими процесами;

- мобільність і критичність мислення;

- володіння засобами обробки інформації;

- здібність до творчої праці.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання поза аудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних і лабораторних заняттях.

Одним із головних аспектів організації самостійної роботи є розробка форм і методів організації контролю за самостійною роботою студентів.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних навчальних занять.

Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання студентів певного освітньо-кваліфікаційного рівня на проміжних або заключному етапах їх навчання. Він включає семестровий контроль – залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів, які отримують студенти під час аудиторних занять та самостійної роботи впродовж семестру, наведений в таблиці 1.

Під час заліку застосовується наступна шкала оцінювання:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Навчально – методичний комплекс дисципліни.
2. Методичні вказівки для виконання практичних, самостійних занять з дисципліни.

Питання до заліку

1. Дайте визначення поняттю "безпека життєдіяльності".
2. Назвіть мету й завдання навчальної дисципліни "Безпека життєдіяльності".
3. Назвіть основні законодавчі та нормативно-правові документи з безпеки життєдіяльності.
4. Назвіть функції та завдання системи управління безпекою життєдіяльності в Україні.
5. Хто та яким чином здійснює контроль за функціонуванням системи БЖД в Україні?
6. Дайте визначення поняттям "небезпека" й "безпека". Назвіть відомі вам класифікації небезпек.
7. Дайте визначення поняттю "аналіз ризику".
8. Що таке ризик? Наведіть класифікації ризиків.
9. У чому полягає основне значення статистичного методу оцінки ризику виникнення небезпеки?
10. У чому полягає основне значення інженерного методу оцінки ризику виникнення небезпеки?
11. Які етапи включає інженерна оцінка ризику виникнення небезпеки? Дайте їх стислу характеристику.
12. Назвіть якісні та кількісні характеристики небезпеки. Яким чином обирають захисні заходи?
13. Що таке "дерево відмов"? Яким чином воно будується? У чому полягає кінцевий результат його побудови?
14. Які залежності використовують для обчислення ймовірності реалізації небезпеки?
15. На підставі чого здійснюють вибір оптимального захисного заходу від впливу небезпеки?
16. Розкрийте суть модельного, експертного й соціологічного методів оцінки ризику виникнення небезпеки.
17. Назвіть основні фізіологічні системи організму людини.
18. Дайте визначення поняттям "психічні властивості" й "психічні процеси".
19. У чому полягає різниця між цими групами психічних явищ?

20. Дайте визначення поняттям "темперамент" і "характер".
21. У чому полягає зв'язок темпераменту і характеру?
22. Що таке акцентуація характеру?
23. Дайте визначення поняттю "пам'ять".
24. Наведіть класифікацію видів пам'яті за тривалістю збереження інформації.
25. Наведіть класифікацію видів пам'яті за типом інформації, що запам'ятовується.
26. Наведіть класифікацію видів пам'яті за ступенем вольового процесу запам'ятовування і відтворення інформації.
27. Дайте визначення поняттям "мислення" й "увага".
28. Які існують види уваги? Дайте їх стислу характеристику.
29. Дайте визначення поняттю "здоров'я". Назвіть основні механізми підтримки здоров'я і дайте їх стислу характеристику.
30. Яким чином пов'язані гомеостаз й адаптація?
31. Яким чином пов'язані адаптація й імунітет?
32. Назвіть показники індивідуального здоров'я та здоров'я колективу. Що таке здоров'я родини? Які існують фактори ризику в сім'ї?
33. У чому полягає негативний вплив алкоголю, наркотичних речовин і паління на життєдіяльність людини?
34. Назвіть можливі шляхи вирішення таких соціально значущих проблем, як алкоголізм, паління та наркоманія.
35. Дайте визначення поняттям "профорієнтація" й "профвідбір". Назвіть основні засади здорового способу життя.
36. Дайте визначення поняттю "перша долікарська допомога". Наведіть класифікацію травм за формою прояву. Наведіть класифікацію травм за ступенем важкості.
37. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при кровотечах.
38. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при опіках.
39. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при переломах.
40. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при отруєннях.
41. Опишіть порядок надання першої долікарської допомоги потерпілому при шоківому стані.
42. Дайте визначення поняттю "навколишнє середовище". Наведіть класифікацію факторів навколишнього середовища.
43. Що таке природне середовище? Наведіть приклади факторів природного середовища.
44. Охарактеризуйте вплив на організм людини зміни атмосферного тиску та температури повітря.
45. Яким чином впливають на організм людини вітер і сонячне світло?
46. У чому проявляється вплив на організм людини вологості повітря та магнітного поля Землі?

47. Дайте визначення поняттю "біологічний ритм". Які види біоритмів людини вам відомі, з чим вони пов'язані?
48. Як впливають біоритми людини на її працездатність?
49. Що таке десинхроноз? Внаслідок чого він виникає? Назвіть методи профілактики десинхронозу.
50. Що таке техногенне середовище? Наведіть приклади факторів техногенного середовища.
51. Що таке соціальне середовище? Які рівні соціального середовища існують?
52. Наведіть класифікацію небезпек за характером впливу на організм людини.
53. Дайте визначення поняттю "соціально-психологічний клімат колективу". Яким чином він впливає на життєдіяльність членів колективу?
54. Дайте визначення поняттю "втома". Назвіть основні причини втоми. Що таке психічна й фізична втома?
55. Дайте визначення поняттю "стрес".
56. Яким чином класифікують стресові стани людини за характером наслідків?
57. Наведіть класифікацію стресових станів за формою прояву.
58. Як впливають стани втоми і стресу на діяльність людини? Назвіть негативні наслідки впливу факторів природного середовища на життєдіяльність людини.
59. Назвіть негативні наслідки впливу факторів техногенного середовища на життєдіяльність людини.
60. Назвіть негативні наслідки впливу факторів соціального середовища на життєдіяльність людини.
61. Що таке система "людина-техніка-середовище"?
62. Дайте визначення поняттям "робоче місце", "робочий простір".
63. У чому полягає суть ергономічної оцінки робочого місця?
64. Наведіть приклади негативного впливу діяльності людини на стан навколишнього середовища.
65. Назвіть негативні наслідки енергетичного й інформаційного забруднення простору.
66. Які існують шляхи подолання проблеми енергетичного й інформаційного забруднення простору?
67. Назвіть негативні наслідки забруднення атмосфери, літосфери, гідросфери.
68. Наведіть приклади глобальних небезпек. Назвіть можливі шляхи підвищення глобальної безпеки.
69. Поясніть, у чому полягає роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем безпеки.
70. Дайте визначення поняттям "надзвичайна ситуація", "аварія", "катастрофа", "стихійне лихо".
71. Хто та яким чином здійснює керівництво цивільним захистом в Україні?

72. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС.
73. Назвіть організаційну структуру і завдання цивільної захисту об'єкта господарювання.
74. Наведіть класифікацію НС за характером походження подій, що їх зумовили.
75. Наведіть класифікацію НС за рівнями територіального поширення та обсягами технічних і матеріальних ресурсів, що необхідні для ліквідації їх наслідків.
76. Назвіть основні причини виникнення НС природного, техногенного, соціально-політичного й воєнного характеру.
77. Назвіть фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища.
78. Назвіть основні ознаки НС загальнодержавного рівня.
79. Назвіть основні ознаки НС регіонального рівня.
80. Назвіть основні ознаки НС місцевого та об'єктового рівня.
81. Назвіть критерії та показники оцінки ефективності функціонування системи безпеки та захисту в НС об'єкта господарювання.
82. Назвіть види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори.
83. Що таке радіаційно-небезпечні, хімічно-небезпечні, пожежо- й вибухонебезпечні об'єкти?
84. Наведіть класифікацію суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною безпекою.
85. Назвіть основні принципи запобігання виникненню НС.
86. У чому полягає методика оцінки радіаційної обстановки?
87. У чому полягає методика оцінки хімічної обстановки?
88. Яким чином здійснюють оцінку інженерної та пожежної обстановки? Назвіть основні заходи та засоби захисту населення і територій уразі виникнення НС.
89. Назвіть спеціальні відомчі та позаштатні формування, які залучаються (у межах їх тактико-технічних можливостей) до проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.
90. Наведіть класифікацію засобів індивідуального захисту.
91. Які є види захисних споруд? Дайте їх стислу характеристику.
92. Яким чином проводять інформування й оповіщення населення про НС?
93. Яким чином здійснюють матеріально-технічне, медичне та інші види забезпечення при проведенні рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах галузі?
94. Хто та яким чином здійснює фінансування заходів із ліквідації наслідків НС, відшкодування збитків постраждалим.
95. Назвіть галузеві вимоги і норми щодо забезпечення сталого функціонування ОГ та контролю за станом його основних фондів.
96. Дайте визначення поняттю "стійкість роботи об'єкта".

97. Які фактори впливають на стійку роботу об'єкта у разі НС?
Яким чином здійснюють оцінку стійкості роботи об'єкта?
Назвіть заходи підвищення стійкості роботи об'єктів у НС.
98. Який комплекс робіт на об'єкті господарювання необхідно здійснювати з метою попередження НС, локалізації та ліквідації їх наслідків.
99. Наведіть розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС.
100. Наведіть приклади соціально-політичних конфліктів.
101. Наведіть класифікацію об'єктів щодо забезпечення захисту від терористичних дій.
102. Антитерористичні критерії оцінки вразливості та підвищення стійкості роботи об'єктів підвищеної небезпеки.
103. Яку техніку застосовують при ліквідації наслідків НС?
104. Яким чином здійснюють розрахунок сил та їх ешелонованих угруповань? Назвіть склад та завдання угруповання сил першого, другого ешелонів та резерву.
105. Які спеціальні відомчі та позаштатні формування залучають до проведення рятувальних та інших невідкладних робіт?
106. Яким чином здійснюють визначення наявних проблем з безпеки і захисту ОГ у НС, рівня їх ризику?
107. Стан безпеки праці в світі.
108. Основні принципи та впровадження соціальної відповідальності.
109. Законодавство Євросоюзу з охорони праці.
110. Міжнародна Організація Праці (МОП).
111. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці
112. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.
113. Безпека праці в Україні.
114. Основні законодавчі та нормативно-правові акти про охорону праці.
115. Політика в галузі охорони праці.
116. Ефективність функціональної структури СУОП.
117. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій.
118. Функціональні обов'язки з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства.
119. Оцінка стану безпеки праці в організації.
120. Стимулювання за досягнуті результати.
121. Порядок заохочення працюючих за дотримання вимог охорони праці.
122. Служби охорони праці місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.
123. Підготовка документів для визначення та обліку шкідливих і небезпечних виробничих факторів.
124. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП).
125. Система менеджменту охорони праці та промислової безпеки.
126. Розробка системи управління охороною праці (СУОП).

127. Системи управління охороною праці на підприємствах.
128. Визначення причин нещасного випадку.
129. Методи дослідження виробничого травматизму
130. Профілактика нещасних випадків.
131. Засоби захисту, що застосовуються для попередження нещасних випадків на виробництві.
132. Шляхи попередження травматизму
133. Класифікація нещасних випадків і взяття їх на облік
134. Розслідування та облік нещасних випадків
135. Безпека праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин
136. Нормування шкідливих речовин в повітрі робочої зони
137. Організація безпечної роботи електроустановок
138. Особливості заходів електробезпеки на підприємствах
139. Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень
140. Утримання території підприємств
141. Особливості безпеки праці під час вантажно-розвантажувальних робіт
142. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем опалення, вентиляції і кондиціонування повітря
143. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці
144. Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий пил
145. Вібрація, шум, інфразвук, ультразвук.
146. Виробничі випромінювання. Мікроклімат робочої зони.
147. Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці.
148. Проведення медичних оглядів працівників певних категорій.
149. Організація наукових досліджень та основні наукової проблеми в галузі охорони праці.
150. Наукова база охорони праці.
151. Аналіз професійного та виробничого ризиків. Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності.
152. Використання статистичної звітності і актів розслідування нещасних випадків і професійних захворювань в аналітичній роботі. Показники частоти та тяжкості травматизму.
153. Державний пожежний нагляд
154. Первинні засоби гасіння пожеж.
155. Оснащення об'єктів первинними засобами пожежогасіння.
156. Система пожежної сигналізації та системи оповіщення про пожежу, засоби зв'язку
157. Забезпечення безпечної евакуації персоналу.
158. Загальні вимоги пожежної безпеки.
159. Класифікація будівель і споруд за ступенем вогнестійкості
160. Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок.

161. Фонд соціального страхування від нещасних випадків. Правління Фонду. Виконавча дирекція Фонду
162. Страхові експерти з охорони праці, їх функції і повноваження.
163. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів. Джерела фінансування Фонду.
164. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків.
165. Обов'язки Фонду. Права та обов'язки застрахованої особи. Права та обов'язки роботодавця як страхувальника
166. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.
167. Органи державного нагляду за охороною праці. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.
168. Підготовка підприємства до комплексної перевірки стану охорони праці
169. Перелік питань для перевірки стану охорони праці на робочих місцях
170. Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування

12. Рекомендована література

ОСНОВНА

1. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге видання / К.Н.Ткачук, М.О.Халімовський, В.В.Зацарний та ін. - К.: Основа, 2006 - 448 с.
 2. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І. М. Основи охорони праці. Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2009.- 264
 3. Основи охорони праці: /В.В. Березуцький, Т.С. Бондаренко, Г.Г.Валенко та ін.; за ред. проф. В.В. Березуцького. - ХлФакт, 2005. - 480 с.
 4. Русаловецький А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. - 4-те вид., допов. і перероб. - К.: Університет «Україна», 2009. - 295 с.
 5. Охорона праці: навч. посіб. / З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун; за ред. проф. З.М. Яремка. - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. - 374 с.
 6. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. - Суми: Університетська книга, 2009. - 540 с.
 7. Жидецький В.ІД. Основи охорони праці. Підручник — Львів: УАД, 2006 - 102 с.
 8. Охорона праці та промислова безпека: Навч. посіб. / К. Н. Ткачук, В. В. Зацарний, Р. В. Сабарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третьякова, К. К.Ткачук, А. В. Чадюк. За рел. К. Н. Ткачука і В. В. Зацарного. - К.: 2009 - _ с.
 9. Охорона праці (Законодавство. Організація роботи): Навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. - Львів: "Тріада плюс", 2010. - 648 с.
 10. Охорона праці (практикум): Навч. посіб. / За заг. ред.. к.т.н., доц.. І. П. Пістуна. - Львів: «Тріада плюс», 2011 - 436 с.
- Конституція України, 1996.
Кодекс законів про працю України.

Закон України «Про охорону праці», 2003.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», 1999.

11. Войналович О.В. Працезахоронні засади у схемах, таблицях і графіках: Навчальний посібник. Видання 2-ге, доопрацьоване.-К.:Основа, 2012. - 144 с.

Допоміжна:

1. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».

2. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки».

3. Закон України «Про пожежну безпеку».

4. Кримінальний кодекс України.

5. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці на підприємстві». Затверджене Наказом Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.

6. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Затверджене Наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.

7. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Затверджене Наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.

8. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Затверджене Наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.

9. НАПБ Б.02.005-2003 «Типове положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України». Затверджене Наказом МНС України від 29.09.2003 р. № 368.

10. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Затверджене Наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.

11. НПАОП 0.00-4.01-08 «Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту». Затверджене Наказом Держгірпромнагляду від 24.03.2008 р. № 53.

12. НПАОП 0.00-3.01-98 «Типові норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського та водного господарства». Затверджені Наказом Держгірпромнагляду від 10.06.1998 р. № 117 із змінами від 12.10.2009 р. № 169.

13. НПАОП 01.1-1.01-00 «Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві» Затверджені наказом Мінпраці України від 11.08.2000 р. № 202.

14. НПАОП 01.2-1.10-05 «Правила охорони праці у тваринництві. Велика рогата худоба». Затверджені Наказом Держнаглядохоронпраці України від 06.12.2004 р. № 268.

15. НПАОП 01.2-1.09-05 «Правила охорони праці у тваринництві. Свинарство». Затверджені Наказом Держнаглядохоронпраці України від 06.12.2004 р. № 269.
16. НПАОП01.2-1.03-08 «Правила охорони праці у птахівництві». Затверджені Наказом Держнаглядохоронпраці України від 06.10.2008 р. № 213.
17. НПАОП 01.2-1.02-51 «Правила безпеки при утриманні, тренінзі та випробуванні племінних коней на іподромах». Затверджені Наказом Мінсільгоспу СРСР від 24.09.1951 р.
18. НПАОП 01.50-1.04-98 «Правила охорони праці для господарств звірівництва». Затверджені наказом Держнаглядохоронпраці України від 27.05.1998 р. № 96.
19. НПАОП 01.41-1.08-82 «Правила безпечного застосування рідкого аміаку сільському господарстві». Затверджені Наказом Мінсільгоспу СРСР від 28.09.1982 р.
20. НПАОП 0.00-1.04-07 «Правила вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання». Затверджені Наказом Держгірпромнагляду України від 28.12.2007 р. № 331.
21. НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин». Затверджені Наказом Держгірпромнагляду України від 6.03.2010 р. № 65
22. НАПБА.01.001-2004 «Правила пожежної безпеки в Україні». Затверджені Наказом МНС України від 19.10.2004 р. № 126.
23. НАПБ В.01.057-2006/200 «Правила пожежної безпеки в агропромисловому комплексі України». Затверджені Наказом МНС України від 04.12.2006 р. № 730/770.
24. НПАОП 0.00.-6.02.-07 «Порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій». Затверджений Наказом МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246.
25. НПАОП 0.00-6.02-04 «Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві». Затверджений Постановою КМ України від 25.08.2004 р. № 1112.
26. НПАОП 0.00-8.03-93 «Порядок опрацювання і затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Затверджений Наказом Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
27. НПАОП 0.00-4.36-87 «Про порядок безплатної видачі молока або інших рівноцінних харчових продуктів робітникам і службовцям, які зайняті на роботах з шкідливими умовами праці». Затверджений Постановою Держкомпраці СРСР від 16.12.1987 р. №731/П13.
28. НПАОП 0.00-4.05-03 «Порядок видачі дозволів Державним комітетом з нагляду за охороною праці та його територіальними органами». Затверджений Постановою КМ України від 15.10.2003 р. № 1631.
29. «Порядок відбору зразків продукції тваринного, рослинного і біотехнологічного походження для проведення досліджень». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.2002 р. № 833.

30. «Порядок складання та вимоги до санітарно-гігієнічних характеристик умов праці». Затверджений Наказом МОЗ України від 13.12.2004 р. № 614.

31. НПАОП 0.00-6.23-92 «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.1992 р. № 442.

32. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Затверджений Наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 р. № 15.

33. «Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі». Затверджений Наказом МОЗ України та Держнаглядохоронпраці від 23.09.1994 р. № 263/121.

34. «Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці». Затверджені Головою Держпромгірнагляду 16.01.2008 р.

35. «Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці». Затверджені Головою Держпромгірнагляду 07.02.2008 р.

13. Інформаційні ресурси

1. Президент України – www.prezident.gov.ua.
2. Верховна Рада України – www.rada.gov.ua.
3. Кабінет Міністрів України – www.kmu.gov.ua.
4. Міністерство охорони здоров'я України – <http://www.moz.gov.ua>.
5. Міністерство економіки України – www.me.gov.ua.
6. Міністерство фінансів України – www.minfin.gov.ua.
7. Державна податкова адміністрація України – www.sta.gov.ua.
8. Державний комітет статистики України – www.ukrstat.gov.ua.
9. Національна бібліотека ім. В.І.Вернадського – www.nbuv.gov.ua.
10. Організація об'єднаних націй – www.un.org/russian/esa/index.html.